

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

ФЕНЦИК О.М. Академічна грамотність здобувачів вищої освіти: сутність та шляхи становлення	230
ФЕНЦИК О.М., ДИЯНИЧ М.М. Науково-дослідницька компетентність майбутніх учителів початкової школи: теоретичні засади	232
ФЕНЧАК Л. М. Формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх педагогів початкової освіти	234
ФІЛЕ Г.Ф. Основні поняття та завдання релігійного виховання	236
ФІЛЬО В. В., МОЧАН Т. М. Особливості соціалізації дітей в сім'ї	239
ФУЛЕЙ А.Ю., МАРКО М.М. Використання пальчикового ігротренінгу в дітей дошкільного віку	241
ФУРДЕЛА А. Т., ХОМА О. М. Методи навчання грамоти в першому класі	243
ХИМИНЕЦЬ К.І., ЧЕКАН О.І. Особливості використання комп'ютерних технологій у логопедичній роботі	245
ХОМА О. М., МАКАРА Ж. М. Сучасні підходи до форм читання в початковій школі .	248
ХРИПТА А. М., ТОМАШЕВСЬКА М. О. Педагогічне спілкування як форма міжособистісної взаємодії вчителя та учнів	250
ЦІФРЯК Т.М., ЛІБА О.М. Структура методології освітньої діяльності здобувачів вищої освіти	252
ЧЕКАН О.І. Сучасні тенденції досліджень процесів спілкування в ракурсі лінгвістики, психології, психолінгвістики, педагогіки з позицій різних наукових напрямків	254
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., БРИТВАК Р.М. Реформи в дошкільній освіті Закарпаття (друга половина ХХ століття)	257
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., КОБАЛЬ К.І. Інтернатні заклади Закарпаття (друга половина ХХ століття)	259
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., ЛОКЕС Б.М. Дошкільна освіта Закарпаття (1919-1938 рр.)	262
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ГУЛАН М. Методи і прийоми формування у дошкільнят діалогічного мовлення	265
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., КОЗАК Л. Музикотерапія в оздоровленні дітей	267
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ШУБЕРТ М. Технології як засіб розвитку у дітей дошкільного віку інтересу до занять фізичною культурою і спортом	269
ЧУБИРКО К. Я., ЧЕКАН О.І. Сучасні проблеми і тенденції розвитку логопедії як науки	271
ШВАРДАК М.В., ЕРДЕЛІ-ІВАНТО М.Ю. Сутнісна характеристика технології адаптивного управління	275
ШВАРДАК М.В., ЗАВАДСЬКА В.В. Алгоритм реалізації технології антимобінгу в умовах закладу освіти	276
ШВАРДАК М.В., ПОПОВИЧ О.-М.В. Особливості реалізації коучинг-технології в умовах закладу загальної середньої освіти	278
ШЕСТАК А. Ю., ТОМАШЕВСЬКА М.О. Професійні та особистісні якості сучасного педагога	279
ЩЕРБАН Г.В. Формування системи цінностей студентів у процесі професійного навчання	281

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

АГАПЧУК Б.Ф., КОРОЛОВИЧ О.О. Теоретичні засади професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти України.....	284
---	-----

**РЕФОРМИ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ЗАКАРПАТТЯ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)**

В умовах сьогодення ми маємо можливість спостерігати за стійкою тенденцією посилення уваги до проблем дошкільної освіти та виховання, що відображено в численних наукових дослідженнях, присвячених дошкільно, проблемам наступності дошкільної та початкової освіти, питанням підготовки фахівців з дошкільної освіти тощо. Ціла когорта науковців та педагогів практиків – А. Богуш, Г. Беленька, О. Богініч, Н. Гавриш, О. Долинна, Т. Ільченко, О. Коваленко, О. Кононко, Н. Лисенко, М. Машовець, Т. Панасюк, Т. Піроженко та ін. – вважають, що повноцінний розвиток суспільства неможливий без уваги до всієї системи дошкільної освіти. Відтак, прийнято ряд важливих концепцій та програм, які визначають пріоритені напрями розвитку дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти України (2012), Закон України «Про дошкільну освіту» (за ред. від 01.01.2021 р.) та ін.

Метою нашої публікації є аналіз реформ, які відбулися в дошкільній освіті Закарпаття в другій половині ХХ століття, та їх вплив на розвиток дошкільля краю.

Зауважимо, що друга половина ХХ століття характеризувалася системними змінами, що мали місце в освітній сфері Закарпаття після його приєднання до Радянської України в 1945 р. Зокрема, мова йде про прийняття документу «Декрет Народної Ради Закарпатської України про перехід шкільного виховання у відання держави» (1945 р.), відповідно до якого «освітньо-виховна діяльність усіх шкіл переходить під державне керівництво, тобто держава визначає ідеологічні цілі та завдання виховання, зміст освіти та ін.» [1, с. 174]. Також у документі зазначено, що «навчання та виховання в школах і дитячих садках на території Закарпатської України не сміє противитися результатам наукового дослідництва» [2, арк. 1]. Відтак, усі реформи, що відбувалися в дошкільній освіті Радянського Союзу впродовж другої половини ХХ століття, безпосередньо впливали й на дошкільля Закарпаття.

Як зазначає І. Улюкаєва: «Імпульс динамічного розвитку системи суспільного дошкільного виховання даний прийнятою 19 червня 1959 року Постановою ЦК КП і Ради Міністрів України «Про заходи по подальшому розвитку дитячих установ, покращенню виховання і медичного обслуговування дітей дошкільного віку» [3, с. 330]. Зокрема, цим документом визначалась необхідність подальшого розвитку мережі дошкільних закладів і покращення їх матеріально-технічного забезпечення. Одним із кроків до оптимізації закладів дошкільної освіти цього періоду стало об'єднання дитячих ясел та дитячих садочків у один заклад, який підпорядковувався Міністерству народної освіти.

Зауважимо, що до виходу постанови дитячі ясла підпорядковувалися Міністерству охорони здоров'я. Відповідно, забезпечення наступності переддошкільної та дошкільної освіти вимагало не тільки розробки єдиної програми виховання, але й створення відповідних умов для її реалізації. Тому було розроблено типові проекти об'єднаних закладів дошкільної освіти (рис.1) та зосереджено увагу на створенні умов для додаткового будівництва таких закладів. Щодо Закарпатської області, то на виконання вимог Постанови 1959 р. спостерігається стрімке кількісне зростання закладів дошкільної освіти. Так, у 1960 р. у Закарпатській області налічувалося 334 заклади дошкільної освіти, в яких виховувалося 12,8 тис. вихованців; у 1970 р. – 532 заклади дошкільної освіти на 26,7 тис. вихованців; у 1980 р. – 646 дошкільних закладів на 47,9 тис. дітей, а у 1990 р. кількість закладів дошкільної освіти зросла до 700, в яких виховувалося 52 тис. вихованців [4, с. 181].

Наступним кроком у реформуванні дошкільної освіти стало введення в дію у 1960 р. «Положення про об'єднану дошкільну дитячу установу (ясла-садок)». Положення передбачало, що «новостворений тип дошкільного закладу ясла-садок є державною установою громадського виховання дітей віком від двох місяців до семи років, яка здійснює завдання з усебічного розвитку дітей в єдиній системі комуністичного виховання, відповідає завданням подальшого виховання дітей у школі, сприяє участі жінок-матерів у виробничому та громадсько-політичному житті країни» [3, с. 331]. Положення розрізняло такі типи дошкільних закладів: загального типу, цілодобові, ясла-садки для дітей з фізичними вадами, ясла-садки санаторного типу.

Рис. 1. - Дитячий ясла-садок №8 м. Ужгород, 1973 р. [4, с.180].

У 1973 р. вийшла Постанова Ради Міністрів «Про заходи по дальшому розвитку мережі дитячих дошкільних закладів у колгоспах», яка зобов'язувала розширити мережу колгоспних дитячих дошкільних установ, поліпшити їх

роботу, зміцнювати матеріально-технічну базу та покращити забезпечення необхідним обладнанням, інвентарем, іграшками та навчальними посібниками. Міністерству освіти СРСР та місцевим органам народної освіти доручалося забезпечити покращення рівня методичного керівництва виховною роботою, а також кадровий склад дитячих дошкільних закладів колгоспів. Цією Постановою «були введені положення, які значно покращили соціальне забезпечення педагогічного і медичного персоналу дитячих садків» [3, с. 334].

Таким чином, можемо констатувати, що реформування дошкільної освіти в другій половині ХХ століття в Закарпатті першочергово було пов'язане з реорганізацією дошкільних закладів, збільшенням їх кількості з одночасним покращенням матеріально-технічної бази, методичного та кадрового забезпечення.

Література

1. Фізеші О.Й. Організаційно-педагогічне реформування початкової школи в процесі приєднання Закарпаття до Радянської України. *Наука і освіта*. Одеса, 2017. №4. 188 с. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2017/4_2017/29.pdf Дата відвідання: 26.03.2021 р.
2. Державний архів Закарпатської області, Ф. Р-177 (Уполномоченный Народной Рады Закарпатской Украины по делам просвещения г. Ужгород Закарпатской Украины, 30 марта 1945 г. – 11 сентября 1945 г.), оп. 1, спр. 44 (Распоряжения уполномоченного НРЗУ по делам образования о переводе церковных и частных школ в ведение государства). 20 арк.
3. Улюкаєва І. Г. Розвиток дошкільної освіти в Україні в 1960 – 1990 рр. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 3. С. 330-339.
4. Химинець В.В., Стрічик П.П., Качур Б.М., Талапканич М.І. Освіта Закарпаття: монографія. Ужгород: Карпати; Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2009. 464 с.

УДК 37.018.3 (477.87) «1944-1991»

ЧЕРЕПАНЯ М.Т., КОБАЛЬ К.І.,
Мукачівський державний університет

ІНТЕРНАТНІ ЗАКЛАДИ ЗАКАРПАТТЯ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)

Сучасні деінституалізаційні процеси, що відбуваються в нашій державі щодо інтернатних закладів освіти, сягають своїм корінням початку ХХ століття, коли на теренах європейських держав розпочали діяльність дитячі притулки сімейного типу. Власне європейська гуманістична педагогіка визначила пріоритетність сімейних форм виховання. У Закарпатті до 1945 р., перебуваючи в складі різних європейських держав (Австро-Угорщині (до 1919 р.), Чехословаччині (1919-1938 рр.), Угорщині (1939-1944 рр.) апробувалися європейські освітні моделі інституційного виховання та сімейних форм суспільного виховання: «В умовах глобалізації та включення української освітньої системи до єдиного європейського освітнього простору, а також з метою збереження її національної самобутності важливим є педагогічний досвід, реалізований освітньою та соціальною політикою європейських держав, до складу яких входило Закарпаття першої половини ХХ століття» [1, с.47]. Проте, після його приєднання у 1945 р. до Радянської України всі напрацьовані

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>